

ДОКУМЕНТ ПРО ПОРУШЕННЯ ЗАКОННОСТІ ПРАЦІВНИКАМИ ОРГАНІВ МІЛІЦІЇ НКВС, НКДБ І ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ВІЙСЬК НКВС У ДРОГОБИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті з'ясовано, що документ дає відомості про причини, характер і склад злочинів, скоєних працівниками та військовослужбовцями радянських органів міліції, НКВС, НКДБ, та систему покарань щодо порушників так званої «революційної законності». Показано, що інформація, подана в документі, є важливою для об'єктивного висвітлення репресивної політики сталінського тоталітарного режиму в Дрогобицькій області у перші повоєнні роки.

Ключові слова: Дрогобицька область, репресивно-каральні органи, національно-визвольні сили, злочини, революційна законність .

Літ. 16.

Ruslana POPP,

PhD (History), Associate Professor of Ukraine's History Department
of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Ukraine, Drohobych) ryslana_popp@ukr.net

A DOCUMENT CONCERNING VIOLATION OF LAW BY NKVD AND NKDS MILITIAMEN AND NKVS MILITARIES IN DROHOBYCH REGION

In today's political realities of Ukraine, it is very important for historians to objectively demonstrate what methods the Soviet government operated in its special services and punitive bodies in relation to the Ukrainian liberation forces, in general, the population, individual families, in every village, town, city of the province. This will be facilitated by the involvement of the previously unknown documents. The article analyzes the document on the violation of the so-called "revolutionary legality" by servicemen and employees of the Soviet Police, the NKVD (People's Commissariat of Internal Affairs) and the NKDB (People's Commissariat of State Security), which is stored in Fund 5001 (Drohobych Regional Committee of the CP(b)U), Description 6, Case 46.

A memorandum was prepared by the Chairman of the Military Tribunal of the NKDB Troops of Drohobych region, Major of Justice Adilin gives an overview of what happened at that time to violations of the so-called "revolutionary legality". We see that these were shootings bodily injuries and other crimes against the person, illegal extractions of property, arsons, tortures during investigations, illegal arrests, searches. It has been found out that the document provides information on the causes, nature and composition of crimes committed by workers and servicemen of the Soviet police, the NKVD, NKGB, and the system of punishment for violators of the so-called "revolutionary legality". It is clear from the source that representatives of the Soviet security forces had low moral and human qualities. most of the crimes were committed in a drunken condition when overcoming the resistance of Western Ukrainians. Formal convictions and punishments were rather a compulsory step, firstly, to – at least, somehow, – calm down the morally degraded contingent of workers, and secondly, to stop discrediting of the Soviet administration in the eyes of the population, which it did not support and hated by the inhabitants of the region (through their aggressive behavior)

The attention is drawn to the fact that the analysis of documents of this type should be approached with caution, taking into account the ideological orientation, conditions and period of creation. It is proved that the information comprised in the document is important for an objective coverage of the repressive policy of the Stalinist totalitarian regime in Drohobych region in the first postwar years.

Keywords: Drohobych region, repressive and punitive bodies, national liberation forces, crimes, revolutionary legality.

Ref. 16.

ДОКУМЕНТ О НАРУШЕНИИ ЗАКОННОСТИ РАБОТНИКАМИ ОРГАНОВ МИЛИЦИИ НКВД, НКГБ И ВОЕННОСЛУЖАЩИМИ ВОЙСК НКВД В ДРОГОБЫЧСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье установлено, что документ дает сведения о причинах, характере и составе преступлений, совершенных работниками и военнослужащими советских органов милиции, НКВД, НКГБ, и системе наказаний к нарушителям так называемой «революционной законности». Показано, что информация, представленная в документе, важна для объективного освещения репрессивной политики сталинского тоталитарного режима в Дрогобычской области в первые послевоенные годы.

Ключевые слова: Дрогобычская область, репрессивно-карательные органы, национально-освободительные силы, преступления, революционная законность.

Лит. 16.

Постановка проблеми. Сьогодні є чимало наукових досліджень, що висвітлюють становлення сталінського тоталітарного режиму в західних областях України в перші повоєнні роки. Однак особливості актуальності набуває вузький регіональний аспект проблеми. У сучасних політичних реаліях України історикам дуже важливо об'єктивно показувати якими методами діяла радянська влада, її спецслужби та каральні органи стосовно українських визвольних сил, загалом населення, окремих родин, у кожному селі, містечку, місті краю. Залучення до наукового обігу раніше невідомих документів допоможе більш доказово та безпеліційно розкрити репресивну політику радянської системи в регіоні.

Аналіз досліджень. Діяльність партійно-радянських та репресивно-каральних органів, їх боротьба з національно-визвольним рухом на західноукраїнських землях у перші повоєнні роки розглядаються у працях І. Біласа [1], [2], Д. Веденєєва [3], А. Кентія [9], Ю. Киричука [10], С. Макаруча [11], [12], А. Русначенка [13], В. Сергійчука [14], Г. Стародубець [15], [16] та інших. У монографії та наукових розвідках В. Ільницького висвітлено становлення та діяльність радянських спеціальних органів, їх чисельність та використання у боротьбі з визвольним рухом на теренах Карпатського краю ОУН (колишні Дрогобицька, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька області), піднімається питання про злочинні дії представників радянських силових структур [5], [6], [7], [8].

Мета статті – опублікувати та проаналізувати документ про порушення так званої «революційної законності» військовослужбовцями та працівниками радянської міліції, НКВС (Наркомат внутрішніх справ) і НКДБ (Наркомат державної безпеки), показати цінність й особливість його наукового використання.

Виклад основного матеріалу. Відразу після вигнання німецьких військ з території західних областей України тут знову відновлюється радянська система. Однією з основних проблем її утвердження в регіоні була боротьба з українським визвольним рухом. Для цього в Дрогобицьку область, були скеровані значні військові та репресивно-каральні сили. Пропонований нами документ: «Доповідна записка про практику військового трибуналу військ НКВС Дрогобицької області по справам про порушення революційної законності працівниками органів міліції, НКВС, НКВД і військовослужбовцями військ НКДБ», (зберігається у фонді 5001 (Дрогобицький обком КП(б)У) Державного архіву Львівської області, опис 6, справа 46), підтверджує, що основними карально-силовими структурами, які стали інструментами насадження сталінського режиму на Дрогобиччині і активно залучалися до боротьби проти українського визвольного руху, були не лише фронтові військові частини радянської армії, але й співробітники райвідділів, облвідділів НКВС-МВС, НКДБ, внутрішні війська, прикордонні відділи, залізничні відділи, військові підрозділи із охорони важливих об'єктів, органів міліції, дільничі міліціонери.

Доповідна записка, складена Головою військового трибуналу військ НКДБ Дрогобицької області майором юстиції Адилінім, дає розуміння насамперед того, що ж належало в ті часи до порушень так званої «революційної законності». Бачимо, що це розстріли, нанесення тілесних ушкоджень та інші злочини щодо особистості, протизаконні вилучення майна, підпали, застосування тортур під час проведення слідства, незаконні арешти, обшуки. Вражаючим є той факт, що левова частка скоєних злочинів працівниками органів міліції, НКВС, НКВД і військовослужбовцями військ НКДБ в Дрогобицькій області в період з першого січня до першого липня 1945 р. – це вбивства (40,9 %) [4, 230].

Конкретні приклади та історії подані в джерелі, безперечно, свідчать, що боротьба з українським визвольним рухом перетворилася на боротьбу проти місцевого населення. Жертвами репресій ставали як окремі громадяни, так і цілі родини, села, представники різних соціальних і вікових груп, жінки, діти. Злочинна поведінка представників силових та правоохоронних органів не піднімала авторитет влади, а навпаки, посилювала ворожі настрої серед місцевого населення. У документі наведений цікавий факт про те, що навіть ті, хто піддався на пропаганду і пішов на співпрацю з владою, вступав до винищувальних батальйонів, після безчинств, особливо стосовно своїх рідних, переходив на бік ОУН і УПА, усвідомлював необхідність боротьби з владою [4, 231].

Доповідна записка є офіційним визнанням, що основні злочини були скоєні працівниками органів НКВС. До боротьби з УПА сталінське керівництво і репресивні відомства широко залучали колишніх партизан, як таких, що обізнані з особливостями підпільної роботи, боротьби в лісовій місцевості. Однак в документі зазначається, що однією з причин порушень «революційної законності» були партизанські настрої. Виникає питання, то ж як боролися радянські партизани [4, 233].

З джерела очевидно, що представники радянських силових структур мали низькі моральні та людські якості, зловживали спиртними напоями (більшість злочинів були скоєні у нетверезому стані) [4, 234]. Притаманними були підлість, жадоба до збагачення. Такий тип поведінки, як зазначає Г. Стародубець, можна пояснити станом постійного емоційно-психологічного стресу в умовах збройного протистояння у регіоні та відчуттям безкарності [15, 177]. Адже маючи широкі владні повноваження у боротьбі з «бандитами ОУН-УПА», силовики на різних рівнях покривали один одного, використовували своє службове становище, чинили самосуд, знищували сліди своїх злочинів, фабрикували справи. В умовах командно-адміністративного тиску навіть страх за кар'єру, боязнь критики за бездіяльність, спонукували до жорстокості [4, 232]. Безкарність зумовлювала ситуацію, коли окремі працівники репресивно-каральних структур за короткий час здійснювали по кілька тяжких злочинів. Можна припустити, що масштаби насилля щодо місцевого населення були значно більшими. В документі показано, що розгляд кримінальних справ, де фігурували працівники радянської міліції, НКВС, НКДБ, затягувався, міри покарання були заслабкими. Порушники могли «змити позор» у бойових операціях з повстанцями [4, 233].

У доповідній записці наголошується, що каральна практика Військового Трибуналу стосовно злочинів з порушення революційної законності виходила з постанов політбюро ЦК КП(б)У, які були прийняті з цього питання в 1945 р., зокрема, постанови Політбюро партії «Про факти брутальних порушень радянської законності в західних областях УРСР» від 21 березня 1945 р. Це ще раз доводить, що масштаби цього явища були настільки загрозливими, що потребували негайного реагування та втручання найвищих партійно-державних органів країни і республіки [4, 233].

До аналізу документів такого типу необхідно підходити обережно, враховувати ідеологічну спрямованість, умови та період створення. Автор звіту найімовірніше бажане видавав за дійсне. Він переконує вищі органи, що судові процеси, каральні та виховні заходи серед працівників НКВД і НКДБ, постійний контроль і заходи з боку місцевих партійно-радянських органів, кардинально змінив ситуацію щодо порушення революційної законності на Дрогобиччині. І не тільки їх знизив, але й призупинив [4, 234]. Документи пізніших років свідчать, що зловживання та відкрита наруга над місцевим населенням і надалі продовжувалися – і не в менших масштабах. Адже більшість працівників карально-репресивних органів уникали справедливого покарання. Подолання опору західних українців, була важливішою за антигуманні та аморальні вчинки тих, хто з ними боровся. Як

відзначає В. Ільницький, формальні засудження й покарання були радше вимушеним кроком, щоб, по-перше, хоч якось вгамувати морально деградований контингент працівників, по-друге, зупинити дискредитацію в очах населення радянської адміністрації, яку і так не підтримували, вона для мешканців регіону була ненависною (через загарбницьку поведінку) [5].

Висновки. Представлений документ є важливим джерелом, що допомагає відтворити методи насадження тоталітарного режиму на Дрогобиччині в 1945 р. Він дає нам розуміння причин, характеру зловживань і порушень «радянської законності» працівниками та військовими радянських карально-репресивних органів. Інформація, що міститься в документі демонструє, їхню масштабність та наслідки, показує ставлення до злочинів радянських правових органів.

Документ

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

О СУДЕБНОЙ ПРАКТИКЕ ВОЕННОГО ТРИБУНАЛА ВОЙСК НКВД ДРОГОБЫЧСКОЙ ОБЛАСТИ ПО ДЕЛАМ О НАРУШЕНИИ РЕВОЛЮЦИОННОЙ ЗАКОННОСТИ РАБОТНИКАМИ ОРГАНОВ МИЛИЦИЙ, СОТРУДНИКАМИ НКВД, НКГБ И ВОЕННОСЛУЖАЩИМИ ВОЙСК НКВД ЗА ПЕРИОД с 1-го Января по 1-е Июля 1945 года.

1. ДВИЖЕНИЕ ДЕЛ

Всего за первое полугодие 1945 года производстве Военного Трибунала Дел о нарушении революционной законности находилось 25. Из них в остатке на 1-е июля имелось 3, а остальные 22 дела рассмотрено по существу в судебном заседании с вынесением по ним обвинительных приговоров. Всего осуждено по всем этим 22 делам 24 человека. Дел обращенных к рассмотрению, прекращенных производством, а равно лиц оправданных по суду не было.

Отдельно по кварталам рассмотрено:

В 1-м квартале – 6 на 6 человек, во 2-м квартале 16 дел на 18 человек.

2. ХАРАКТЕР СОВЕРШЕННЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

Рассмотренные 22 дела с вынесением по ним обвинительных приговоров по характеру преступления подразделяются:

а/ Незаконные расстрелы 9 или 40.9 %

/В 1-м кв. – 2 или 9.0 %. во 2-м кв. – 7 или 31.9 %/.

б/ Нанесение телесных повреждений и прочие преступления против личности – 4 дела или 18 %.

/В 1-м кв. – 2 или 9.0%. во 2-м кв. – 2 или 9.0 %/.

в/ Противозаконные отобрание имущества, поджоги и прочие имущественные преступления – 5 дел или 22.7 %.

/В 1-м кв. – 1 или 4.6 % , во 2 – кв. 4 или 18.2 %/.

г/ Применение физических мер воздействия при производстве следствия – 2 или 9.0% /.

/В 1-м кв. – нет, во 2-м кв. – 2 или 9.0 %/.

д/ Незаконные аресты, обыски – 2 дела или 9.0 %/.

/В 1-м кв. – 1 или 4.6 % , во 2-м кв. – 1 или 4.6 %/.

Следует отметить, что данное подразделение произведено по главным элементам состава преступления по каждому делу отдельно взятому. Ибо фактически по ряду дел в составах преступлений имеют место несколько эпизодов различных по характеру содержания состава преступлений, но совершенных одним и тем же лицом в то же самое время или в разное время, но по одному обвинению. Квалифицированы преступления по всем случаям по ст. 206-17 УКУССР.

3. СОСТАВ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПО НАИБОЛЕЕ ХАРАКТЕРНЫМ ДЕЛАМ.

1. Дело АЛПЕЕВА А.Я.

Алпеев работая оперуполномоченным Турковского РО НКВД Дрогобычской области, в ночь с 6 на 7-е января 1945 года в составе оперативной группы бил командирован на территорию Ильниковского сельсовета по задержанию бандита Додурича. Прибыл в хутор Фролич старший опер Орлов предложил Алпееву идти с ним и арестовать жителя этого хутора Черчевич-Ильницкого

Адама, котрий якобы підтримував зв'язок з бандою «УПА», а згодом шляхом допиту Черчевич-Ільницького встановить місцезнаходження бандита Додуріч, при чому арешт Черчевич-Ільницького виконати під виглядом бандитів, не називаючи себе працівниками Радянських органів.

Алпеев разом з Орловим, обидва перебуваючи в нетверезому стані, зайдя додому Черчевич-Ільницького запропонували останньому одягнутися й йти з ними. Після чого як він йти з ними відмовився, мотивуючи тим, що болячий і ніччю нікуди не піде, Орлов вистрелем з пістолета убив Черчевич-Ільницького, а згодом його дружину Черчевич-Ільницьку Тересію й дружину Анну, вагітну, чоловік якої знаходиться в Червоній армії.

Алпеев замість того, щоб утримати Орлова й не дати останньому можливості самостійно розстрілювати сім'ю Черчевич-Ільницького, сам з револьвера виконав два вистріли по знаходившійся в домі на печі підлітку Ільницькому Ніколаю, котрому завдали поранень.

Вважаючи, що з усією сім'єю покінчено. Алпеев й Орлов побігли до місця знаходження на нічліг решти учасників операції, котрим повідомили, що в хуторі вони виявили великої чисельності бандгрупу, вступати з якою в бій немає сенсу.

Після чого ввели операційну групу в інше село.

8-го січня 1945 року ввечері Алпеев, перебуваючи також в нетверезому стані, в своїй службовій кабінеті РО НКВД виконав допит затриманого Сімонович Івана. Санкцій на арешт котрого він не мав, а рівно не було оформлено й затримання.

Після застосування в час допиту фізичних методів впливу й недовбившись таким шляхом визнань в якихось злочинах Алпеев вивів Сімоновича до двору РО НКВД й двома вистрелами з револьвера розстріляв.

24 січня 1945 року Алпеев перебуваючи в селі Ісаї Турківського району, на переписі населення днем наказав бійцю істребительного батальйону розстріляти гр-на Жидачина, схованого дезертирів Червоної армії.

Коли Жидачин був відведений в ліс й поранений цим бійцем, то Алпеев власноручно добив його вистрелем з автомата.

Після розстрілу Жидачина, Алпеев повідомив секретарю Райпарткому, знаходившійся в цьому ж селі, що він убив підозрюваного в зв'язках з бандою «УПА» Жидачин при спробі к бегству.

Воєнним Трибуналом 13-го січня 1945 року в присутстві особливого складу УНКВД по ст. 206-17 п. «б» УК УРСР під його головуванням АЛПЕЕВ засуджений до ВМН. Президіумом Верховного Радянського Союзу ВМН замінене засудженню двадцятьма /20/ роками каторги.

2. Діло ОРЛОВА ст. оперуповноваженим Турківського РО НКГБ.

Частина складу злочину по даному ділу викладена в першій частині по ділу АЛПЕЕВ. Крім того Орлов в кінці грудня м-ця 1945 року перебуваючи також в нетверезому стані, проходячи по вулиці села Турки, зустрів працівника Турківського оперуповноваженого Сенича Василя, котрому з хуліганських побудівлях наказав зупинитися, загрожуючи виявленим пістолетом, а після чого, як останній испугавшись кинувся бігти Орлов переслідуючи його вистрелем з пістолета вбив Сенича, а згодом наступним вистрелем убив.

Характерно зауважити, що за цим останнім злочин Орлова як і попередній був нач. Турківського РО НКГБ Добовик, не тільки не привів до відповідальності Орлова, а сам особисто замість з іншими працівниками Райотдела взяв участь в прихованні слідів злочину. В частині трупа убитого Сенича був спущений в прорубь в річку, а після чого ця спроба не удалась ввиду маловоддя, Добовик наказав трупу закопати за містом, що й було зроблено. Про ставшийся управлінням НКГБ не доведено.

Вироком ВТ від 26/УІ -с/г. Орлов засуджений під його головуванням по ст. 206-17 п. «б» УК УРСР до ВМН. Діло знаходиться в БК ВС СРСР.

По обоим вирокам вище наведених діл, як по лінії УНКВД, так і УНКГБ виконана, відповідна роз'яснювальна робота силами працівників самих управлінь, а самі вирокі віддані в наказ й розслані для виконання в Райотделах. Слід зауважити, що все без виключення вирокі, винесені Воєнним Трибуналом по ділам порушення революційної законності по Дрогобичській області, віддані в наказ й розслані на місця, по котрим виконана відповідна роз'яснювальна робота як по лінії НКВД, НКГБ, так і військам НКВД.

3. Дело УХАНКИНА Н.И.

Будучи старшим оперуполномоченным Славского РО НКВД Дрогобычской области, Уханкин 31 декабря 1944 года в 5 часов вечера проходя по улице г. Славска, будучи в нетрезвом состоянии, недалеко от помещения РО НКВД выстрелив в шедшую ему на встречу незнакомую женщину, которая как потом оказалось, по фамилии Борис Гафия, несла ужин своему мужу, служившему бойцом истребительного батальона при РО НКВД.

После того, как Борис отошла от УХАНКИНА метров на 40, последний выстрелом из пистолета, при крике Стой, ранил Борис, а затем последующими двумя выстрелами еще ранил. От тяжелых ранений вскоре умерла.

В тот же вечер, с целью уклонения от ответственности за совершенное преступления, Уханкин сфабриковал агетурное донесение. В котором сообщалось, что Борис является связанной у бандитов и доставляла им продукты питания.

По ст. 206-17 п. «б» УК УССР, под моим председательством ВТ приговорил Уханкина к лишению свободы в ИТЛ сроком на десять /10/ лет.

Характерно отметить, что после убийства жены боец истребительного батальона местный житель Борис перешел в банду «УПА»

4. Дело ДОЛЯ Г.М.

Являясь старшим оперуполномоченным Славского РО НКВД Доля систематически грубо нарушал революционную законность.

Так, им был самочинно расстрелян 29/ХІІ-1944 года после допроса обвинявшийся как участник банды «УПА» Дорош, которого он лично вывел во двор и расстрелял, а труп приказал милиционеру бросить в разрушений колодец.

Задержанного 25 декабря 1944 года гр. Демьяна Василия, подозреваемого в принадлежности к банде «УПА», не однократно избивал при допросах в результате чего последний тяжело заболел.

Доля в начале принял меры к излечению Демьяна лично своими медикаментами, а затем, не улучшив его состояния, с целью скрытия своих преступных действий 15 января с/г, вывез Демьяна за город и расстрелял, а труп сбросил в колодец разрушенной водоканчки. После этого вынес постановление о преостановлении следственного дела, якобы в связи с направлением Демьяна в больницу.

В конце января месяца с/г. Доля во главе оперативной группы был направлен для проведения операции по устранению места нахождения в лесу банды «УПА» возле села Тухля, Славского района. При приближении к месту назначения в одной из хат зимовок возле указанного села Доля приказал взять с собой в качестве проводника местного жителя старика 63-х лет Микитина Михаила. Когда опергруппа зашла вглубь леса, то Микитин от испуга и озноба стал плакать и вскрикивать, тогда Доля приказал бойцу Луцеву отвести Микитина в сарай, находившийся метрах в сто пятидесяти, и расстрелять, что и было последним сделано.

Доля приговором БТ от 30/VI-1945 года под моим председательством осужден к лишению свободы в ИТЛ сроком на десять /10/лет, с поражением в правах на /3/ года по ст. 206-17 п. «б» УК УССР.

5. Дело осужденного ВТ 29/VI-1945 г. под председательством члена ВТ т. Лисицына по ст. 206-17 п. «б» к лишению свободы в ИТЛ на /10/ лет ВОРОБЬОВ Н. Д.

Являясь пом. оперуполномоченного Славского РО НКГБ, Воробьев, находясь в служебной командировке в селе Тилицентраль, в пьяном состоянии в помещении сельсовета 10 апреля с/г. начал допрашивать задержанного бойцами погранвойск НКВД Бугрея Михайла.

В процессе допроса последнего подверг избиению, а затем инсценировал расстрел, произвел 7 выстрелов из револьвера, после чего выстрелом из автомата ранил Бугрея.

Тогда же при допросе второго задержанного Бугрея Савко также подверг избиению.

6. Дело ВАЖЕВА Д.К.

Важев состоял в должности 6-ой линейной заставы 13-го погранотряда. За время своей службы проявлял бездеятельность и халатное отношение к исполнению служебных обязанностей, вследствие чего через участок границы, охранявший вверенной ему заставы, дважды безнаказанно переходили банды бендеровцев, найдя себе убежище на территории сопредельного государства.

Последний случай перехода границы имел место утром 10-го января 1945 года. Получив донесение пограничного отряда о переходе границы банды, Важев желая реабилитировать себя перед вышестоящим начальством и сложить с себя ответственность за свою бездеятельность о нелегальном переходе за границу бандитов, решил перейти границу и под предлогом преследования бандитов войти в населенной близ – лежащий от границы пункт Полониске, где и учинить расправу с местным населением сопредельного государства.

С этой целью того же 10 января Важев собрал личный состав в количестве 15 чел и поставил перед ними задачу перейти границу для преследования банды и в месте с ними направился в вышеуказанное село.

Не располагая никакими данными о наличии в этом селе нарушивших границу бандитов, Важев отдал приказ бойцам явно приступное, не вызывавшееся обстановкой приказание сжигать дома и хозяйства местных жителей, а лиц выбегающих из домов, а также убегающих в лес, расстреливать на месте.

В результате выполнения этого приказа бойцами было сожжено 14 домов и убито 6 жителей этого села, выбегающих из горящих домов, в том числе 70-летний старик.

В процессе этих действий отдельные жители этого села, преимущественно женщины и дети, подняли крик и плач и умоляли Важева не сжигать дома, т.к. они ни в чем не повинны, но Важев не обращая внимания на эти просьбы и не прекращал своих преступных действий.

После такой расправы, забрав 3-х лошадей, 3-х коров, 2 теленка и другие материальные ценности, принадлежащие местным жителям указанного населенного пункта, возвратился на заставу.

По возвращению на заставу при вынужденном участии некоторых бойцов Важев составил фиктивный акт о том, что сожжение домов и другие действия им были совершены в результате обстрела погранзаставы бандитами и последовавшего затем боя, в результате которого якобы было убито 40 бендеровцев. На основании этого акта в тот же день Важев направил по команде ложное донесение о [...] ликвидации банды.

Военным Трибуналом, в расположении части в присутствии личного состава 25 апреля 1945 года под моим председательством Важев осужден к ВМН по ст. 206-17 п. «б» УК УССР.

Военная Коллегия ВС УССР ВМН заменила 10 годами ИТЛ

7. Дело ПРИХОДЬКО Л. Д., осужденного ВТ 28/VI-1945 г. под председательством члена ВТ т. Котлова в расположение части, в присутствие личного состава по ст. 206-17 п.а. УК УССР в лишении свободы в ИТЛ сроком на семь /7/ лет.

Состоя в должности прид. зам. коменданта 2-й погранкомендатуры, 93 погранотряда Приходько в процессе допроса задержанных им лиц избивал шомполоми, другими предметами для получения необходимых показаний.

Таким образом им были избиты Глевяк Н., Глевяк Стефан, Сушильський Антон, Сушильський Юрий, [...] и другие.

Подвергал задержанию и совершенно ни в чем неподозреваемых граждан, которым также учинял допросы и при этом издевался, наносил женщинам оскорбления, задержанных держал в не надлежащих условиях, нарушая сроки, при отсутствие санкции прокурора на арест.

При освобождении задержанных практиковал вымогательство материальных ценностей, продуктов питания.

8. Дело МУРОВА быв. коменданта 4-го участка комендатуры 13-го погранотряда.

МУРОВ будучи в нетрезвом состоянии, пришел на квартиру председателя Добохорского сельсовета гр. Зибликевича и потребовал у последнего водки, закуски. Зибликевич находясь уже в постели сначала отказал Мурову, а затем по настоянию последнего поставил на стол водку и закуски и сам в месте с ним распил полулитра водки. После этого Муров, якобы подозревая Зибликевич, в шпионской деятельности, предложил ему следовать с ним в комендатуру и в пути следования выстрелом из пистолета в спину убил Зибликевич, якобы при попытке к бегству.

Муров осужден ВТ 7-го мая 1945 года по ст. 206-17п. «б» УК УССР под председательством члена ВТ. т. Сопика к лишению свободы в ИТЛ сроком на десять /10/лет.

Аналогичный характер состава преступлений имел место и по другим делам, рассмотренным Военным Трибуналом в 1-м полугодии 1945 г.

4.КАРАТЕЛЬНАЯ ПРАКТИКА

Как указано выше Военный Трибуналом за преступление по нарушению революционной законности осужден в 1-м полугодий 1945 г. По ст. 206 -17 УКУССР всего 24 человека.

Мера наказания назначения ВТ всем этим осужденным характеризуется такими данными:

Лишение свободы до 3-х лет 1 чел. или 4,2%.

-” от 3 до 5 лет 2 чел. Или 8,4%

-” от 5 до 8 лет 8 чел. или 33.3%.

-” на 10 лет 10 чел. или 41,6 %.

к ВМН – 3 чел. или 12,5 %.

В этом числе 1-му осужденному к 3 годам л/св. мера наказания применима условно. К одному осужденному применено примечание 2к ст. 27 УК УССР.

Отдельно по кварталам меры наказывая назначены ВТ такие:

В 1-м квартале:

Всего осуждено 6 чел. Или 100%

Лишению свободы до 3лет – 1 чел. или 16,6%;

Лишению свободы от 3 до 5 лет – 1 ел. или 16,6%;

Лишению свободы от 5 лет до 8 лет – 2 чел. или 33,3%;

Лишению свободы на 10 лет – 2 чел. или 33,3%;

ВМН – нет

В числе осужденных условно 1 чел. или 16,6 %,

Послано на фронт – 1 чел. Или 16.6 %.

Во 2-м квартале.

Всего осуждено – 18 чел. или 100%.

Лишению свободы до 3 лет – нет.

Лишению свободы от 3 до 5 лет – 1 чел. или 6%.

Лишению свободы от 5 до 8 лет – 6 чел.или 33,3%.

Лишению свободы на 10 лет – 8чел. или 44,3 %.

ВМН – 3 чел. или 16,8%.

В числе осужденных условно – нет.

Послано на фронт – нет.

5. НЕДОЧОТЫ В КАРАТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКЕ

Данные о мерах наказания показывают, что карательная практика Военного Трибунала по преступлениям за нарушения революционной законности была правильной и отвечала задаче вытекавшей из постановлений политбюро ЦК КП/б/У в 1945 году по этому вопросу.

К отдельным недочетам следует отнести:

а/ Несколько слабую меру наказания по отдельным делам, вынесения ВТ в 1-м квартале.

В частности по делу Туголукова мл. лейтенанта 13 погранотряда, осужденного 23/III-1945 г. по ст. 206-17 «а» УК УССР под председательством Зам. Председателя ВТ т. Панфилова к 3 годам лишения свободы условно за самочинный расстрел бандита.

Данное обсуждалось фактом обозрения ВТ Округа, как проявления либерального отношения к нарушителям революционной законности.

Этот вопрос обсуждался на оперативном совещание работников ВТ, из которого сделаны соответствующие выводы. Приговор ВТ по данному делу отменен надзорной инстанцией со стадии судебного следствия 17/IV-1945 года, но до сих пор не рассмотрено в судебном заседании по той причине, что Туголуков после своего освобождения из-под стражи вторично участвовал в операции по ликвидации банд и был тяжело ранен и в настоящее время продолжает находится в госпитале на излечении.

6.СРОКИ РАССМОТРЕНИЯ ДЕЛ

Сроки рассмотрения дел по нарушению революционной законности характеризуется такими Данными поквартально в процентом отношении:

В 1 – м. квартале:

Всего рассмотрено 6 дел – 100%

Во втором квартале

Всего рассмотрено 16 д. – 100 %

До 3-х дней – 17,6%	.....12,5 %
От 3 до 5 дн. – 0,0 %	.....12,5 %
От 5 до 10 дн. – 26,6 %	.....18,7 %
От 10 до 15 дн. – 33,2 %	.....6,2 %
От 15 до 20 дн. – 33,2 %	.....12,5 %
От 20 до 30 дн. – 0,0 %	.....25,0 %
Свыше 30 дн. – 0,0 %	.....12,5 %

Из приведенных выше данных видно, что с нарушением установленных сроком рассмотрено 66,4% дел в первом квартале и 56,2 % дел во втором.

Причинами длительных сроков явилось то, что во первых, в Трибунале во 2-м квартале вообще была большая нагрузка, а во вторых, что многие дела назначались к слушанию по два и более раз, но слушанием откладывались из-за неявки свидетелей. Так например: Дело Алпеева назначалось к слушанию 27/IV, 4/V, рассмотрено 13/V. Дело Ижак назначалось на 10/VI, 18/VI а рассмотрено лишь 29/IV. Дело Уханкина также откладывалось дважды другие.

Несвоевременная явка свидетелей во всех случаях объяснялась весьма вескими причинами, как например, участие их в приводимых по борьбе с бандами операциях.

7. НАЙБОЛЕЕ ПОРАЖЕННЫЕ ОРГАНЫ

Из приведенных Данных в свободных таблицах о рассмотренных уголовных делах по нарушению революционной законности видно, что наибольшее число осужденных /18 чел. или 75%/ падает на работников органов НКВД, при чем почти все случаи имели место в Райотделах.

Наиболее пораженные органы по нарушению законности оказались по линии НКВД в Славском и Подбужском районах, а по линии НКГБ в Турковском районе Дрогобычской области.

Из первых двух РО НКВД в первом полугодии осуждено 5 человек и в июле месяце 4 человека, всего 9 человек, в том числе 3 человека к ВМН /Дела Уханкина, Доля, Мацкова, Марковского, Поликова, Кабакова, Симич/.

Из последнего Турковского РО НКГБ осуждено в первом полугодии 1945 года 1 человек и в июле месяце 1945 года 3 человека, всего 4 человека, в том числе 1 человек к ВМН /дело Орлова/. В числе осужденных по этому РО НКГБ его быв. начальника /дело Дубовика, Сергеева и Семанова/.

По линии НКВД и Турковского РО НКВД осужден 1 человек к ВМН/дело Алексева //дела, рассмотренные в июле в сводную таблицу не вошли/.

Во всех трех погранотрядах, обслуживаемых ВТ имели место нарушения революционной законности, из 5 дел, рассмотренных ВТ в 1-м полугодии по которым осуждено 5 человек за эти преступления во два случая имели место в 13 и 89 погранотрядах и случай в 93 погранотряде.

8. ПРИЧИНЫ, ПОРОЖДАЮЩИЕ ПРЕСТУПЛЕНИЯ

Анализируя причины, порождающие преступления этого вида в условиях Дрогобычской области, необходимо иметь в виду остроту борьбы и ее напряженность с изменниками родины и в первую очередь с бандитами «ОУН и УПА» особенно в 1-м полугодии.

В кадры органов НКВД и НКГБ влилось много новых работников, не имеющих достаточного опыта или вовсе при отсутствие его.

Работа по изучению кадров проводилась недостаточная. Особенно это относится к органам НКВД, куда принято большое количество бывших партизан и в системе работы их еще не изжиты партизанские настроения.

Воспитательная работа проводилась слабо.

Неопытность в работе, указанные выше настроения, отсутствия правильного направления в работе в рядах районов со стороны начальников РО, например: в Турковском, Славском, Подбужском районах.

В отдельных районах имели место корыстные побужденные в целях личной наживы при попустительстве руководства Райотделов, например: в Дрогобычском РО НКВД. /выявлено по делу и др./.

Как правило во всех случаях совершенных преступлений, последнее проводилось лицами в нетрезвом состоянии.

9. СОСТАЯНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ СРЕДИ СОТРУДНИКОВ НКВД, НКГБ, МИЛИЦИИ И ВОИНСКИХ ЧАСТЕЙ.

Естественно, что недисциплинированность является одним из элементов, порождающих преступление, в частности и по такому виду, как нарушения революционной законности.

Наличие в первом полугодии такого количества преступлений по нарушению рев. законности по Дрогобычской области само за себя свидетельствует о том, что дисциплина особенно среди работников органов НКВД и милиции находилась на низком уровне.

Однако следует отметить, что последнее время вопросу поднятия дисциплины и проведению среди работников органов НКВД и НКГБ воспитательной работе уделялось много внимания. На бюро обкома вопрос ставился об этом не однократно.

В частности в феврале м-це с/г. при моем участие был поставлен вопрос на бюро Обкома КП/б/У, о чем я и информировал ВТ Округа в то время.

3 апреля бюро Обкома приняло развернутое решение, содержание которого имеется в ВТ Округа, в котором уделено много внимания воспитательной работы среди работников милиции, НКВД, НКГБ. Данное решение проводилось и проводится в жизнь руководством и парторганизациями этих органов.

Военный Трибунал провел ряд судебных процессов в присутствии личного состава работников НКВД и НКГБ и во всех случаях в соответствии с содеянным преступлением проводил жесткую судебную репрессию, направленную на поднятие дисциплины и изжития преступности.

Все выносимые Военным Трибуналом приговора по преступлениям работников НКВД, НКГБ, милиции и военнослужащих войск НКВД отдаются в соответствующих приказах и объявляются всему личному составу, а по отдельным из них специально проводится работа среди личного состава. Копии приговоров высылаются Военному Трибуналу в том числе и начальникам погранвойск украинского округа по делам своих военнослужащих.

Взыскания среди работников Милиции, НКВД и НКГБ практикуются в большом количестве, особенно по линии НКВД, а также поощрения по службе. Специального учета по этому вопросу ВТ не ведет.

Качество предварительного следствия по делам нарушения революционной законности удовлетворительное. Само следствие достаточно полное, как правило все дела в судебном заседании рассматривались с вызовом свидетелей по делу.

В заключение необходимо отметить, что принятыми мерами со стороны руководящих парторганов, руководства УНКВД и УНКГБ и начальников войск НКВД, а также по линии Трибунала и Прокуратуры как в смысле воспитательной, так и судебной работы преступления по нарушению революционной законности во всех органах НКВД, Милиции, НКГБ и войсковых частях на территории Дрогобычской области резко сократились. Начиная со второй декады июля месяца дел этого вида преступности пока не поступает и по данным УНКВД, УНКГБ и воинских частей в производстве следственных органов их пока тоже нет.

О рассмотренных делах в первой половине июля донесу дополнительно.

Председатель Военного Трибунала
Войск НКВД Дрогобычской области
майор юстиции
Отп. 3 экз.
Экз. № 1-2 адр.
№3 нар. ВТ.
исп. Адылин мв.

/Адылин/

Джерело: ДАЛЮ. – Ф. 5001. – Оп. 6. – Спр. 46. – Арк. 230–234. Оригінал. Машинопис.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917 – 1953. Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз. У двох книгах. Книга перша / І. Білас. – К.: Либідь; Військо України, 1994. – 432 с.
2. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917 – 1953. Суспільно-політичний та історичний аналіз. У двох книгах. Книга друга. Документи та матеріали / І. Білас. – К.: Либідь; Військо України, 1994. – 688 с.
3. Веденєєв Д. Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945 – 1980-ті роки / Д. Веденєєв, Г. Биструхін. – К.: К.І.С., 2007. – 568 с.
4. Державний архів Львівської області – Ф. П-5001. – Оп. 6. – Спр. 46.
5. Ільницький В. Карпатський край ОУН в українському визвольному русі (1945 – 1954) / В. Ільницький. – Дрогобич: Посвіт, 2016. – 696 с.
6. Ільницький В. Радянські карально-репресивні органи: особливості формування в Карпатському краї / В. Ільницький // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка – Дрогобич: Посвіт, 2015. – Вип. 13. – С. 21–45.
7. Ільницький В. Використання радянськими силовими органами агентурно-інформаційної мережі у боротьбі із підпіллям у Карпатському краї ОУН (1945 – 1954) / В. Ільницький // Східноєвропейський історичний вісник / [головний редактор В. Ільницький]. – Дрогобич: Посвіт, 2017. – Вип. 3. – С. 80–93.
8. Ільницький В. Порушення «соціалістичної законності» при утвердженні радянської адміністрації у Карпатському краї ОУН (1945 – 1954) / В. Ільницький // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка – Дрогобич: Посвіт, 2014. – Вип. 10. – С. 17–28.
9. Кентій А. Українська повстанська армія в 1944 – 1945 рр. / А. Кентій. – К.: Інститут історії України НАН України, 1999. – 220 с.
10. Киричук Ю. Український національний рух 40 – 50-х років ХХ століття: ідеологія та практика / Ю. Киричук. – Львів: Добра справа, 2003. – 464 с.
11. Макарчук С. Радянські методи боротьби з ОУН і УПА (за матеріалами 1944 – 1945 рр. з Дрогобицької та Львівської областей) // С. Макарчук // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Спецвипуск. – Дрогобич: НВЦ «Каменяр», 2002. – С. 65–91.
12. Макарчук С. Радянські методи боротьби з ОУН і УПА. 1944 – 1945 рр. / С. Макарчук // Українська Повстанська Армія у боротьбі проти тоталітарних режимів [гол. ред. кол. Я. Ісаєвич, упоряд. і відп. ред. Ю. Сливка] (Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність, 11 / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України). – Львів, 2004. – С. 210–223.
13. Русначенко А. М. Народ збурений: Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940 – 50-х роках / А. М. Русначенко. – К.: Університетське видавництво «Пульсари», 2002. – 519 с.
14. Сергійчук В. Десять буремних літ. Західноукраїнські землі у 1944 – 1953 рр. Нові документи і матеріали / В. Сергійчук. – К.: Дніпро, 1998. – 944 с.
15. Стародубець Г. Особливості стилю поведінки партійно-радянської номенклатури західних областей України в умовах повсякдення 1944 – 1945 років / Г. Стародубець // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя: ЗНУ, 2013. – Вип. XXXV. – С. 174–178.
16. Стародубець Г. Проблема легітимізації більшовицько-радянської влади в західноукраїнському регіоні у повоєнний період (1944 – 1946 рр.) / Г. Стародубець // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Історичні науки. – 2013. – Вип. 20. – С. 49–53.

REFERENCES

1. Bilas I. Represyvno-karalna systema v Ukraini 1917 – 1953. Suspilno-politychnyi ta istoryko-pravovyi analiz. U dvokh knykhakh. Knyha persha / I. Bilas. – K.: Lybid; Viisko Ukrainy, 1994. – 432 s.
2. Bilas I. Represyvno-karalna systema v Ukraini 1917 – 1953. Suspilno-politychnyi ta istorychnyi analiz. U dvokh knykhakh. Knyha druha. Dokumenty ta materialy / I. Bilas. – K.: Lybid; Viisko Ukrainy, 1994. – 688 s.
3. Viedenieiev D. Dvobii bez kompromisiv. Protyborstvo spetspidrozdiliv OUN ta radianskykh syl spetsoperatsii. 1945 – 1980-ti roky / D. Viedenieiev, H. Bystrukhin. – K.: K.I.S., 2007. – 568 s.
4. Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti – F. P-5001. – Op. 6. – Spr. 46.
5. Ilnytskyi V. Karpatskyi kraj OUN v ukrainskomu vyzvolnomu rusi (1945 – 1954) / V. Ilnytskyi. – Drohobych: Posvit, 2016. – 696 s.
6. Ilnytskyi V. Radianski karalno-represyvni orhany: osoblyvosti formuvannia v Karpatskomu kraj / V. Ilnytskyi // Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh

Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Drohobych: Posvit, 2015. – Vyp. 13. – S. 21–45.

7. Ilnytskyi V. Vykorystannia radianskymy sylovymy orhanamy ahenturno-informatsiinoi merezhi u borotbi iz pidpilliam u Karpatskomu kraї OUN (1945 – 1954) / V. Ilnytskyi // Skhidnoieuropeyskyi istorychnyi visnyk / [holovnyi redaktor V. Ilnytskyi]. – Drohobych: Posvit, 2017. – Vyp. 3. – S. 80–93.

8. Ilnytskyi V. Porushennia «sotsialistychnoi zakonnosti» pry utverdzheni radianskoї administratsii u Karpatskomu kraї OUN (1945 – 1954) / V. Ilnytskyi // Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Drohobych: Posvit, 2014. – Vyp. 10. – S. 17–28.

9. Kentii A. Ukrainska povstanska armiiia v 1944 – 1945 rr. / A. Kentii. – K.: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 1999. – 220 s.

10. Kyrychuk Yu. Ukrainskyi natsionalnyi rukh 40 – 50-kh rokiv XX stolittia: ideolohiia ta praktyka / Yu. Kyrychuk. – Lviv: Dobra sprava, 2003. – 464 s.

11. Makarchuk S. Radianski metody borotby z OUN i UPA (za materialamy 1944 – 1945 rr. z Drohobytskoї ta Lvivskoї oblasti) / S. Makarchuk // Drohobytskyi kraieznavchyi zbirnyk. – Spetsvypusk. – Drohobych: NVTs «Kameniar», 2002. – S. 65–91.

12. Makarchuk S. Radianski metody borotby z OUN i UPA. 1944 – 1945 pp. / S. Makarchuk // Ukrainska Povstanska Armiiia u borotbi proty totalitarnykh rezhymiv [hol. red. kol. Ya. Isaievykh, uporiad. i vidp. red. Yu. Slyvka] (Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist, 11 / Instytut ukrainoznavstva im. I. Kryp'iakevycha NAN Ukrainy). – Lviv, 2004. – S. 210–223.

13. Rusnachenko A. M. Narod zburenyi: Natsionalno-vyzvolnyi rukh v Ukraini y natsionalni rukhy oporu v Bilorusii, Lytvi, Latvii, Estonii u 1940 – 50-kh rokakh / A. M. Rusnachenko. – K.: Universytetske vydavnytstvo «Pulsary», 2002. – 519 s.

14. Serhiichuk V. Desiat buremnykh lit. Zakhidnoukrainski zemli u 1944 – 1953 rr. Novi dokumenty i materialy / V. Serhiichuk. – K.: Dnipro, 1998. – 944 s.

15. Starodubets H. Osoblyvosti stylu povedinky partiino-radianskoї nomenklatury zakhidnykh oblasti Ukrainy v umovakh povsiakdennia 1944 – 1945 rokiv / H. Starodubets // Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. – Zaporizhzhia: ZNU, 2013. – Vyp. XXXV. – S. 174–178.

16. Starodubets H. Problema lehitymizatsii bilshovytsko-radianskoї vlady v zakhidnoukrainskomu rehioni u povoiennyi period (1944 – 1946 rr.) / H. Starodubets // Naukovi zapysky [Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»]. Istorychni nauky. – 2013. – Vyp. 20. – S. 49–53.

Стаття надійшла до редакції 24.05.2017 р.